

gnante in æternum, & in sæculum sæculi, absorpta morte mortuorum in resurrectionis victoria. Quod autem in hoc libro ait Deus, quia hamo extrahet Leviathan, per alium Prophetam illud loquitur, dicens: Expandam super te rete meum in multitudine populorum, & extraham te in sagena mea. Hami verò & sagenæ differentiam hanc esse existimo: ut hamum ipsum salvatorem filium Dei, carne vestitum intelligamus. Sagena autem dici potest missa prædicatio Evangelii, quæ à solis ortu usque ad occasum latissimo spatio sit expansa: sicut & Propheta ait: Magnus Dominus, & cætera. Et deinceps ait, dilatans exultationem universæ terræ. Quæ sagena prædicationis Christi, veteris testamenti figuris, & significationum imaginibus multisque ejusmodi scripturæ testimoniis, veluti nodis illigatis est solidè roborata: quam ceti multi, & dracones sævissimi mundi istius impii & potentes scindere & rumpere tentaverunt, idque non poterunt efficere, quia firmum fundamentum Dei fecit & convelli nequaquam potest. Quia si Deus pro nobis, quis contra nos? Proinde secundum hanc expositionem idem sensus in hamo & sagena dinoscitur. Cùm ergo dixisset Dominus ad Job, extrahere poteris Leviathan hamo, ait ei:

Et fune ligabis linguam ejus? Quemadmodum ex pluribus particulis subtegminis funis intexitur, ut fiat vinculum quod possint aliqua colligari: Ita & diabolus de multitudine peccatorum suorum, quasi de resticulorum particulis, vincula sibi sacrilegorum, veluti fune blasphemis, & lingua illius colligat: ut sit os obstruendum atque oppilatum loquentis iniquitatem. Et in Proverbiis Salomonis, de similibus ejus scriptum est: Vinculis peccatorum suorum uniusquisque constringitur. Et inde est quod & Dominus in Evangelio pigrum & inuicem servum, ligatis manibus & pedibus, mittendum dicit in tenebras exteriores, id est, vinculis peccatorum suorum, quæ operatus est, secundum divinum iudicium ligatus mittitur in pœnas: quod & ipse Dominus in quodam loco manifestissimè demonstravit, quando flagellum de Judæorum resticulis fecit, eosque inde flagellans de templo eiecit.

Nunquid pones circulum in naribus ejus: aut armilla perforabis maxillam ejus? Sive captivum ut alii dixerunt. Et armilla perforabis: sive ut alii dixerunt: forcipe pertundes labrum ejus. Circuli captivi, forcipis & armillæ nominibus, intelliguntur sermones divinæ potentie, quibus superbus atque blasphemus humiliatus est à Deo & attritus.

Nunquid multiplicabit ad te preces: aut loquetur tibi mollia? Sive ut alii dixerunt: Aut loquetur tibi blandè. Soli Deo, cujus creaturam se esse cognoscit, est subditus, atque ei tantum quem ipsa conscientia pavet, animus ejus superbus addicitur.

Nunquid feriet tecum pactum: & accipies eum servum sempiternum? Licet sit rebellis & nimium tumidus: cogitur tamen atque compellitur ipsius naturæ bono, quod ei in testimonium justæ damnationis ejus ex parte non perit, ut Dominum creatorem suum, saltem ut servus malus esse fateatur. Hoc est pactum sive testamentum, quod ei cum Deo inire præceptum est. Unde & ipse Dominus ait: Et accipies eum servum sempiternum. Hoc enim nulla voluntate animi facit, sed divinæ potestatis imperio: & ideo à Deo servus dicitur sempiternus: quia adoptionem filiorum Dei, sive primatum illum angelicæ dignitatis, nunquam sit recepturus.

Nunquid illudes ei quasi avi: aut ligabis eum ancillis tuis. Infantum, ait Dominus, humiliabitur draconis istius fortitudo, & omnino pro nihilo erit: ut illudendus habeatur: & illudendus sanctis angelis deputetur: sicut & supra jam dictum est. Quod autem quasi avis illud perhibetur, quasi res parva & minima ad potentiam Dei habeatur, avis nomine voluit demonstrare: quodque alligandus ancillis dicitur, illud est quod ipse Dominus in Evangelio ait ad discipulos suos: Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit. Sic itaque alligatur atque illudatur à sanctis animabus Dei, quæ sunt ancillæ Christi: dum ab eis ipsi & ejus sociis imperatur: & de corporibus ab eo oblectis abire compellitur: cuique per universum mundum quotidie captiva aufertur captivitas: quomodo & secundum Apocalypsim per mille annos alligatus dicitur,

quod à parte ad totum intelligitur, secundum Apostolum, qui ait: Filioli novissima hora est: Ex tempore adventus Domini in carne nostra. Itaque alligatus est: ne seducat Christi gratia & redemptione salvandos. Alii dixerunt: alligabis eum sicut passerem infantulo, quod est, ab infantulo teneatur præcepto imperii mei, & velut ligatus in potestatem tradetur. Hic est ille infans, de quo Isaias ait: Infans ab ubere in foramine aspidum manum mittet: qui infans Propheta, quamvis sit centum annorum puer, per Christi gratiam morietur: id est, sanctus & innocens ad Deum, de hoc sæculo emigrabit. Hunc ergo infantem accipere debemus unumquemque sanctorum, qui de fonte, id est de utero matris Ecclesiæ, tanquam infans Deo renatus est, & præcepta Domini, veluti lacteos cibos de ejus uberibus sugit.

Concidit eum amici: dividit illum negotiatores. Amici & negotiatores isti, sancti intelligendi sunt: omnes etiam veritatis prædicatores: quibus Christus filius Dei ait: Vos amici mei estis. Itemque de eisdem per Parabolam dicit: Simile est regnum cælorum homini negotiatori, qui querenti bonam margaritam, & cætera. Qui regnum Dei, & æternæ vitæ præmium veluti pretiosissimam margaritam in venalibus proposuerunt mundo, ut unusquisque creditorum vendat quæcumque habuerit, delectationem scilicet vitæ præsentis, his mercimoniis commutet & emat eam. Igitur à supradictis amicis, & negotiatoribus corpus hujus draconis conciditur atque dividitur: dum per eosdem ad fidem Christi, perditorum ejus multitudinem quam plurima separatur. Nam multi de potentibus ejus, & in malitia fortibus ab ejus consortio, veluti membra illius secernuntur: sicut & Abacuc Propheta ait ad Dominum: Præcidisti in stupore mentis capita potentium: & de quibus rursum ait ad Dominum: Missisti in capita inimicorum mortem: mortem utique vitiorum, ut jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Hæc capita inimicorum Dei: id est, populorum impiorum principes: ipsi sunt hujus spiritalis draconis reges & nobiles: qui secundum translationem nominum, & figuram tropi alterius, alligandi à prædictis amicis & negotiatoribus esse dicuntur: sicut David Propheta ait: Ut alligent reges eorum in manibus: & nobiles eorum in vinculis ferreis. Hi ergo reges & nobiles, ipsi sunt & dracones, & membra illius draconis: de quibus draconibus, ait Propheta ad Deum: Tu confringisti capita draconum super aquas.

Nunquid implebis sagenas pelle ejus: & gurgustium piscium capite illius? Omnes qui confessione malitiæ, & imitatione adherent diabolo, rectè pelle ejus esse dicuntur. Quos ideo pellis nomine arbitror dictos: eo quod indissociabili connexionem ei conjuncti sunt, & separari ab eo nunquam, aut certè vix possunt. De his ergo dicit Dominus sagenas implendas esse.

Pones super eum manum tuam. Memento belli: nec ultra addas loqui. Sic mihi videtur dixisse, victo per me adversario tuo, pones super eum manum tuam, ut possis ei & tu illudere. Vel pones super eum manum tuam, quasi dixerit: si ejus potentie & virtutis te esse arbitraris, pones super eum manum tuam: quod est, si potes, effice virtute potentie tuæ, ut te contremiscent, & paveat sicut & me cui soli hoc debet: sed quia id nequaquam facere potes, ut tibi draco hic magnus, & in malitia potens subiectus sit: memento in hac tribulatione pœnarum tuarum, contra quam ferum & trucem hostem bellum habueris: sufficiat tibi adversum me verba aspera locutum, ubi nosse te volui: quoniam hunc fortissimum inimicum tuum: superare ac vincere nequivilles, nisi ex præcepto imperii mei accepta in tua potestate jussus fuisset, & tuam nihilominus animam custodiri à me. Igitur in ditionem illius ita datus es, ut non amplius te affligeret, quam vires tuæ paterentur.

Ecce spes ejus frustrabitur eum: & videntibus cunctis precipitabitur. Cùm in conspectu angelorum sanctorum, & innumerabilis multitudinis beatorum hominum præcipitatus fuerit in gehennam, ignemque æternum, spem ejus, quæ se fortem putat evadere: horrendum & justum iudicium eum frustrabitur: & cæssa atque inania cogitans, in irritum deducetur.

NON quasi crudelis suscitabo eum. Quis enim resistere potest vultui meo: & quis ante dedit mihi ut reddam ei? Omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt. Hunc igitur inimicum non ut crudelis suscitabo Deus, qui eum quasi punire desiderat: vel quoscumque sanctorum collocazione ejus elidere: cujus naturæ luculentæ potius æterna bonitas competit: sed suscitabo Deus nunc Leviathan hoc modo dicitur: ut eum cæteris qualis sit manifestet: quem velut Pharaonem longa impunitate, diutius insultare permittit. Hoc enim justissimo iudicio suo Deus fieri sinit: aut ad exercitationem probationemque sanctorum: aut ad iniquorum pœnam. Quis enim resistere potest vultui meo? Ubi hoc videtur dixisse, quod solo aspectu majestatis Dei, omnis creatura cedit & tremat. Quis ante dedit mihi ut reddam ei? omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt. Non enim, ait, à quoquam potestatem accepi, quam aliquando forsitan non habuerim: ut ei quasi pro hoc beneficio gratias agam: aut aliquid ei retributionis impendam. Secundum hunc sensum & Apostolus loquitur: Aut quis, inquit, dedit illi, & retribuetur ei? Ubi in his verbis Deus affuisse semper monstratur.

Non parcam ei verbis potentibus, & ad deprecandum compositis. Hoc fortassis de diabolo, de cujus verbis hic loquitur, intelligere possumus: etsi sit rebellis in Deum, & contumax, suum tamen tremens sentiat creatorem: & quamvis immemor conditionis suæ, tamen tanquam servus nequam, saltem coactus Dominum suum obsecrare simulat.

Quis revelabit faciem indumenti ejus? Hic indumento velatam faciem diaboli Job dicit, quia se transfiguratur in angelum lucis. Revelatur autem facies à Domino, cùm artes nequitiarum illius deteguntur.

Et in medium oris ejus quis intrabit? Hic os diaboli, indefinens blasphemiam ejus potest intelligi, quod obstruendum à Deo est atque oppilandum: cùm verbo Domini fuerit penetratum. Sive in medium oris ejus quis intrabit? potest ita sentiri, ut os diaboli, infernum intelligatur: ad quem Salvator descendit, ut devoratos à diabolo homines liberaret. Et ideo quod futurum erat temporis, dixit: In medium oris ejus quis intrabit?

Portas vultus ejus quis aperiet? Abditam & multo secreto absconditam fortitudinem hypocrisis diaboli, dicit Dominus se patefacturum: quam in passione & cruce sua apertè manifestavit: quando cum principibus suis, & posteribus traductus à filio Dei parum fiducialiter triumphavit.

Per gyrum dentium ejus formido. Voratorem & insatiabilem hunc inimicum dicit, qui velut rapacissima bestia, dentibus omnia consumat: & idcirco formido, & timor in gyro dentium ejus, quia ad devorandum parati sunt.

Corpus illius quasi scuta fulsua, & compactum squamis se prementibus. Una uni conjungitur: & ne spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adhaerabit: & rementes se nequaquam separabuntur. Tres hi versus continui, sub diversorum sermonum repetitione, unum idemque loquuntur. Corpus ergo diaboli, omnes confortes ejus, & spiritus immundi intelligendi sunt: quos tanta consensione atque conspiratione Deus dicit illi adjunctos: ut indissociabili connexionem sint eidem copulati: quos etiam sub allegorica dictione, squamarum nomine appellavit: quæ ita densatæ sunt, & strictæ sibi invicem coherentes: ut nullum illis sit spiraculum respirandi ad Deum: eo quod ab illa sui connexionem, nequaquam ad sanitatem penitentiae relaxentur. Quod autem demones impii ministri diaboli, scutis fulsibus comparantur: hoc nomine eorum significat Dominus, quod nimium pertinax & obstinatè rebellans, & fortiter solida ac perennis sit eorum repugnantia contra Deum. Diabolus vetus editio smaragdi lapidi assimilavit: qui natura asper est, alia attritu levificans: sed ipse asper esse non desinit, cuncta comminuit: diminutionem autem sui non sentiens.

Sternutatio ejus ut splendor ignis: & oculi ejus ut palpebre diluculi. Sive ut alii dixerunt: In sternutamento ejus illucescit sol: & oculi ejus ut species Luciferi. Sternutatio sordes cerebri egerit: & vitia ex interno concepta depurgat. Diabolus ergo, qui totus sordidus & fetidus est: in

hoc lumine se videtur ostendere, cùm transfigurans se in angelum lucis, malitiæ suæ sordes in perniciem hominum cum delectatione operatur & effundit: & de invidia, id est, de malorum omnium capite, venena sua commovet ac producit. Oculi autem diaboli falsi Prophetæ intelligendi sunt: de qualibus sanctus Isaias ait, cùm ad peccatorem populum loqueretur, dicens de Deo: Claudet oculos vestros: qui investigatione ab eo inspirati loquantur, quæ vicina videntur lumini veritatis: Sicut palpebræ sunt diluculi, cùm tamen nihil luminis Dei possideant. Nam etiam si videantur initium lucis in se ostendere: quæ eis hypocriteos fermento exoritur, mendaciorum tamen tenebras specie veritatis obducunt.

De ore ejus lampades procedunt sicut tædæ ignis accensæ. Quemadmodum os Domini locutum est: ita & omnes impii & sacrilegi, & blasphemii, os diaboli rectè dicuntur: ex quo tædæ ignis accensæ, sive ut alii dixerunt, facule ardentes procedunt: id est, ignis & pœnæ causa suggeritur: & in Apocalypsi, ubi sub equorum similitudine hi ministri diaboli describuntur, ita de eis dicitur: De ore eorum exit ignis & fumus, & sulphur: non perspicuè quidem ita exeunt de ore eorum: sed verba blasphemii sunt ignis & fumus, & sulphur: sicut ad eum Dominus per prophetam ait: Producam ignem de medio tui qui comedat te.

De naribus ejus procedit fumus. Id est, superbia. Sicut olla succensæ atque ferventis. Quia vapor aut ipse se aut obtemperantes generet causas ignis æterni. Superbia spiritus in anheliu narium demonstratur: quibus animi sui tumorem exanhelare se gaudet: sed humiliari ac reprimi à Domino superius ita dicitur: Nunquid pones circulum in naribus, & armilla perforabis maxillam ejus?

Halitus ejus prunas ardere facit. Hic est fumus ejus à naribus & ex anhelitu ejus, ut carbonibus suis ignem sibi æternum, & fumandum subministret. Ita enim & similibus ejus Dominus ait: Ambulate in lumine ignis vestri: & in flammis quas succendistis vobis.

Et flamma de ore ejus egredietur. Sive ut alii dixerunt: Flamma verò de ore ejus globatur: ibi idem sensus: quod est, pœnæ blasphemiarum de ore diaboli globatæ egrediuntur.

In collo ejus morabitur fortitudo: & faciem ejus præcedit egestas. Colli nomine, id est, cervicis, tumorem arrogantia diaboli dicit. Cuique dicitur per Prophetam: Nervus ferreus cervix tua: in qua principalis peccati malum habitat. Hac igitur superbia fortitudine, & Propheta verbis illius loquitur, dicens: fortitudinem faciam: quem ob hoc Dominus increpat & dicit ei: In sapientia tua fecisti tibi fortitudinem. Et iterum ait ei: in negotiationibus tuis multiplicasti tibi fortitudinem. Itemque: Elevatum est cor tuum in fortitudine tua. Quod verò ait: Faciem illius præcedet egestas: hoc est quod ubi appropinquaverit diabolus, ilico omnes ibi vitæ atque animæ vires exhauriantur, ac substantia consumatur.

Membra carnis ejus coherentia sibi. Membra diaboli sunt, quos supra in squama & scutis fulsibus nominavit. Carnium autem ejus membra idcirco sunt dicti: quoniam carnalibus ac flagitiosis actibus dedita, ei velut auctori malorum coherent.

Mittet contra eum fulmina: & ad locum alium non ferentur. Ordo dicentis Dei hoc loco obscuratus videtur, ubi cùm de diabolo dicit, subito personam commutet dicens: Mittet contra eum fulmina: & ad locum alium non ferentur. Credendum est, quod hæc fulmina à Deo mittantur contra diabolum: secundum illum sensum, ubi dicitur: Pluit Dominus à Domino. Quod ita hic dictum arbitramur: fecit Deus, quod locutus est Deus. Fulminatur autem à Deo draco diabolus, quando igneis Dei eloquiis de sanctis nubibus increpatur: quæ utique fulmina in locum missa atque directæ, non frustra jaciuntur, & ad locum non ferentur: nec se ab eis diabolus gloriabitur impunitum.

Cor ejus indurabitur tanquam lapis: & stringetur quasi malleatoris incus. Sive ut alii dixerunt: & stat sicut incus infatigabilis. Cor diaboli durum & inflexibile est: hebetudine quoque lapidis & rigore. Constringitur autem sive stat sicut incus quæ non producit. Incus namque caditur, sed non producit: superjecta edomat, immobilis autem ipsa consistit: talis diabolus est. Fidelium enim increpationibus tunditur, Prophetarum dictis caditur, martyrum victoria

eliditur: sed manens rigidus, durus, indomitus, æternis additus est penis.

Cum sublatus fuerit, timebunt angeli: & territi purgabuntur. Hoc de primi sæculi temporibus dictum accipi potest, quantum sit malum superbiæ, jam tunc angeli sancti scire poterunt, quando præsumptor tyrannidis cæli arce dejectus est: Quando etiam pro eo merito quo in veritate, in qua ille non steterat, steterunt & in hoc beati facti esse credendi sunt, ut certissimi fierent nullius unquam peccati lapsus sibi esse metuendum. Igitur quod dictum est: quia sublato diabolo timebunt angeli, & territi purgabuntur: non sic intelligendum est, quod ad cavendum peccatum superbiæ, emendatioribus futuri sint, territi tantæ damnationis exemplo: cum utique perspicuum sit, minimè eos beatos fore, si studendum eis sit cura impensiore ne peccent. Peccatum enim cavere, vel peccato resistere, ad penales hujus mundi miseras pertinet: non ad futuri sæculi gloriam. Hos autem arbitror intelligendum homines, qui ad consortium pervenerint angelorum, utpote quasi novi angeli, damnato diabolo territi purgabuntur: videntes qualem quantumque hostem, & hujuscemodi penas horrendæ damnationis evaserunt. Purgabuntur autem: id est, puriores Deo reddentur, tanta divini beneficii circa se consolatione perspecta. Id etiam quod dictum est, territi: vel quod scriptum est: timebunt: non abhorret à sensu, ut rationabilis videlicet creatura, omne beneficium atque omne iudicium creatoris sui, non cum pænali, sed cum honorifico terrore miretur. Et revera quæ major purificatio sive purgatio poterit esse ante Deum, sicut angelicus hominis: quam ut semper cum exultatione, quia cui defertur pius est: & cum tremore, quia cui defertur Deus est: omne bonum certissimè securitatis suæ gloriæque perpetuæ ad laudem sui referat conditoris.

Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit: neque hasta, neque thorax. Alii verò manifestius transulerunt dicentes: Si occurrerit ei lanceæ, nihil facient ei: id est, nullis metallis terrorum ac increpationibus poterit emendari. In hasta autem & thorace possunt intelligi: qui iustitiæ lorica induti, dextera operibus sanctis armati conantur resistere. Ipsum verò punire sive expugnare non valebunt: quia tam fortis & malus est, ut adversantia contemnat, & converti minimè velit. Proinde quicquid est fortitudinis animorum in sanctis, ferri vocabulo appellatur. Quicquid etiam virtutum est, æris splendore, vel perennitate censetur.

Reputabit enim quasi paleas ferrum: & quasi lignum putridum, æs. Tanta enim se virtute superbiæ induit, ut hæc omnia arma adversum se suscepta pro nihilo pendat: & ipse potius operetur opera, palearum acervis similia & lignis infructuosus, & vetustis carieque fatiscens, quæ igne inextinguibili sunt urenda.

Non fugabit eum vir sagittarius. Cuilibet sanctorum quamvis pharetram cordis sui, increpationum sermonibus tanquam telis compungentibus plenam habeat, ab eis tamen hic durus & nimium ferreus penetrari non poterit. Et ideo non sentiens vulnera compunctionum, ab hoc tali sagittario non fugatur. Alii verò ita dixerunt: non vulnerat eum sagitta ærea. Verbum Dei incorruptibile, & permanens, sagittæ æneæ comparatur, quo nunquam potuit diabolus ad pœnitentiam vulnerari: secundum duritiam cordis sui thesaurizat sibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicii Dei.

In stipulam versi sunt ei lapides fundæ. Funda potest intelligi quicumque sanctorum, qui manu Domini continentur. Per hos ergo sanctos suos, duos sermones, fortes & asperos velut lapides hunc impium validè jaculatur, ut eisdem percussus det honorem Deo: sed ille cum singularis malitiæ sit, eosdem sermones sibi convertit in stipulam: ut dum eos pro nihilo ducit, fiant ei velut stipula quæ & fumando globos tartarei ignis accendat. Quod alii eodem sensu dixerunt: æstimat lapides fundæ iactatos ut fœnum.

Quasi stipulam æstimabit malleum. Verbum nihilominus divinum grave scilicet, & forte contundens eum & atterens vastam duritiam impietatis ejus: ut à sanctorum insectatione tenuetur, pro stipula æstimabit: malitia namque obrutus non sentiet pondus tundentis desuper, quoniam cor ejus factum est sicut lapis, & sicut incus indomabilis: quæ nunquam, licet supra modum tusa, producitur.

Et deridebit vibrantem hastam. Sive ut alii dixerunt, tremementem sermonem: Validum cuiuslibet sancti ad se vigore animi ac virtute emissum, non solum non verebitur, verum etiam deridebit, vel eundem sermonem, vel etiam jaculantem. Hoc totum de diabolo, Deus diversis modis ac similitudinibus ideo dicit, ut demonstret hominibus quantum mali sit, & quam potens, & quam sit omnino irrevocabilis.

Sub ipso erunt radii solis, & sternet sibi aurum quasi lutum. Sol iustitiæ Christus Deus est: in cuius penis est sanctitas. Hi igitur radii: id est, sancti qui sunt filii lucis ejus, ab hoc principe tenebrarum, in prævaricatione Adam, peccato illius detinentur obnoxii: dum jam redemptos per Christum capitalibus criminibus, suos facit sibi que velut captivos & servos subdit, & subjugat. Possunt & illi angeli, quos secum diabolus traxit: de quibus in Apocalypsi dicitur: Et traxit secum tertiam partem stellarum in terram: hi radii solis intelligi, qui recedentes à Deo vero lumine, factæ sunt tenebræ, & principes tenebrarum. Hi ergo sub ipso sunt, quibus diabolus est rex & dominus. Aurum verò secundum hunc sensum quem diximus, ipsi sunt radii solis: quia sub nomine auri, pretiosi quique & mali intelliguntur: hos sibi sternit quasi lutum, cum eos sibi subditos peccatis, sordidos & viles efficit. Dicuntur autem dracones in eis locis secretis, & terrarum abditis sinibus, vel maxime commorari, ubi metallum auri sit. Et ob hoc sub spirituali intelligentia: puto hanc metaphoram conservatam: eo quod hic draco rufus, de auro bonorum quos deiecerat sibi cubile sternat: quod est, omnes spirituales mundi hujus divitias: id est, bonorum hominum sanctitatem, iustitiam ceteraque virtutes, velut aurum sub se habeat, cum eos obdormientes in fide in lutum immensum redegerit peccatorum.

Fervefcere faciet quasi olla profundum maris: & ponet quasi cum unguenta bullium. Mare hoc seculum secundum allegoricos intellectus esse didicimus, quod est obscuritate sua, & nimia stultitiæ cæcitate tenebrosus: quod ita diabolus carnali accendit concupiscentia, ut ferveat ad amanda terrena. Si autem in bonam partem unguenta intellexerimus, ut gratias sanctorum ferventes hoc loco interpretemur, à contrario diabolus maris istius habitator id agit, ut quomodo spiritualium gratiarum amore, in Spiritu sancto fervescunt: ita ad amorem mundi istius homines præsentis vite desiderio quasi quibusdam succensionibus flammis ardescant. Alii dixerunt, fervescere facit abyssum, ut vas æneum æstimat sicut delictum, & tartarum abyssus sicut captivum. Hoc in loco arbitror, quod ita de diabolo Deus dixerit: quia de hoc mundo quasi abyssus nomine dictus est ita diabolus: apud se definiens arbitratus sit, quod in recordationem omnino non veniat, quod de memoria divina deletus sit. Cujus impiissimum sensum in nono psalmo Propheta recolat, dicens: dixit enim in corde suo, non requiret. Item: que: dixit enim in corde suo, oblitus est Deus, avertit faciem suam ne videat in finem. Tartarum quoque abyssus: id est, infernum, in quo mundi istius peccatores tenebuntur inclusi: ille velut captivum sub durissima videlicet dominatione, detrusum vinculis infernalibus detinebat. Exultans igitur, & lætabundus diabolus æstimabat, quod creaturam Dei sui omnem utique mundum, velut rex & Dominus esset perpetuò possessurus, nesciens à Domino Deo regi in æternum, & in seculum sæculi: perditis impiis gentibus de terra ejus, iudicatos pupillos & humiles defensos, ut non apponat ultra homo, id est, ipse diabolus, ut se magnificet super terram.

Post enim lucebit semita. Jam tunc respiciens quæret reverti ad Deum, quando ei tempus pœnitentiæ non erit. Et hanc puto conversionis ejus semitam dixerit, quæ obdurato corde & cæco fera pœnitentia illucescat: quando post acceptam ei minimè proderit.

Æstimabit abyssum quasi senescentem. Sive ut alii dixerunt, quasi deambulacrum. Abyssum diximus superius istum mundum, quem senescentem & inveteratum, in peccatis utique permanentem diabolus arbitratur, nesciens adventu Domini à peccatis veteribus liberandum.

Non est super terram potestas qua comparetur ei: Nulla creatura est tantæ potentæ, sive peccatrix creatura tantæ malitiæ: & ideo in utraque re nullus ei poterit comparari.

Qui factus est ut nullum timeret. Propria voluntate li-

beri arbitrii sui, in superbiæ elatus factus est: id est, ita sui malitia depravatus est, ut nullum timeret, nec ipsum Dominum Deum creatorem suum. Timet quidem ut malus servus, & prævaricator, sed non habet in se dilectionis Dei timorem.

Omne sublime videt. In sublime, inquit, atque in excelsum erigitur: id est, usque ad ipsius inæstimabilis superbiæ suæ apicem elevatur, ut blasphemus ponat in cælo os suum, dicens: Ponam in cælo thronum meum, & ero similis altissimo.

Ipse est rex super universos filios superbiæ. Id est, caput & princeps omnium superborum, quem imitantur angeli, homines impii, & prævaricatores, facti sunt filii superbiæ ejus.

Caput XLII.

RESPONDENS autem Job Domino, dixit: Scio quia omnia potes. Id est, qui diabolum humilias, quomodo vis, & quando vis.

Et nulla te latet cogitatio. Scrutatorum cordis & renium latere quis poterit? Unde apparet sanctum Job ex his sermonibus quos Deo pœnitentem confitetur, accusare cogitationes suas, quibus se meminit de iustitiæ suæ meritis sibi plurimum tribuisse: & Deo quasi rustico, notam iniquitatis objicere tentasse.

Quis est iste qui calat consilium absque scientia? Id est, nemo potest abscondere consilium à conscientia tua. Jam in consequentibus manifestissimè errorem suum demonstrat, & insipientiam confitetur, per quam ignorans ad Deum loquendum modum excefferit, ita dicens:

Ideo insipienter locutus sum: & que ultra modum exce-dunt scientiam meam. Audi, & ego loquar: interrogabo te, & responde mihi. Jam nunc deposita insipientia, atque abjecta stultitiæ præsumptio, per notitiam increpationis divinæ ad emendationem correctus, & præsentis castigationis purgatus examine, Deum nihilominus audeat interrogare dicendo: Audi, clementiam divinæ indignationis ostendit: & hoc loqui videtur, quod illam plagam longè alio modo circa eum Deus operatus fuerit, quam ipse antea judicaret: & hinc est, quod se à Deo doceri cupit: sibi que ipsum deposcit ostendi. Accepto ergo Job, sicut ex sermonibus ejus credendum est, divinæ visitationis oraculo, ait ad Deum.

Auditu auris audivi te: nunc autem oculus meus videt te. Post tentationis probationem, proximior factus divinæ cognitioni, dicit se jam Deum videre, quem antè dum examinaretur audisse se dixit. Audire autem Deum, vel videre, qui est invisibilis, & incomprehensibilis, non istorum est oculorum, vel istarum aurium, sed potius mentis & cordis. Propter quod beati sunt mundo corde homines, quo Deus videtur.

Idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere. Postquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos: quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job. Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes: & ite ad servum meum Job, & offerte holocaustum pro vobis. Job autem servus meus orabit pro vobis. Faciem ejus suscipiam: ut non vobis imputetur iustitia. Neque enim locuti estis coram me rectum: sicut servus meus Job. Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldad Saites, & Sophar Naamatites: & fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos. Quem locum alii dixerunt: Ideo desepi memetipsum & distabui, & æstimavi me terram & cinerem. Quod autem in injuriam sancti Job, amici ejus non rectè locuti fuerint, hic apertè Domino eis imputant monstratur: unde ipse ait ad eos, quod peccatum illud exprobrationis eis remitti non possit, nisi beatus Job pro illis oraverit, & holocaustum propitiationis obtulerit. Ubi advertimus quod sacerdotis officio, beatus Job functus fuerit. Intelligatur hoc loco quod nulli expediat cum exultatione, & convicio coarguere in Dei castigatione ac tribulationum laboribus constitutum. Ait namque quod Job antè pro eis sacrificium offerentem, faciem ejus ad exaudiendum libenter suscepit. Et addit Dominus duplicia. In sequentibus quæritur sensus ejus, qui quemadmodum fuerit duplicatus, libri hujus scriptor diligenter enarrat. Fratres vero & sorores qui ad beatum Job post plagam castigationis ejus convenerant, omnes cognationes & familie generis ejus intelligentes sunt. Universi etiam noti & amici ejus, qui re-

galem potentiam ejus singularemque sapientiam prius noverant, venientes ad eum comederunt cum eo in convivio honoris ejus: in quo significatus est, ab eo omnium sordium squalor absterfus. In motu verò capitis, indicatam convenientiam ad eum lætiam noverimus: quique muneris gratia, velut inopi, & penitus nihil habenti dederunt oves singulas & inanes aureas singulas. In hac consolatione, & si parva & priorum bonorum duplicatione, animadverti potest quod grandis multitudo ad illum convenerit: qui cum à singulis parum acceperit, subito tantarum divitiarum factus sit dominus. Potuit hoc scriptor libri hujus, & per anticipationem dixisse, ut post tentationem illam per centum quadraginta annos vitæ suæ, benedicente Domino, cumulas in duplum divitias possideret: filiorum verò ejus duplicatum numerum non legimus. Unde arbitror quod cum ea, quæ omnino perierant, illa ei in duplum fuerint restituta, etiam filii ei viginti pro decem redditi sint. Hi enim ipsi decem primi quos ruina domus labentis oppræsserat: apud Deum non putantur extincti. Propter ædificationem itaque fidei nostræ, tantos ei filios à Deo redditos, quantos amiserat, sentiendum est: ut omni bonorum suorum substantia in duplum sibi à Domino red-dita, etiam filios in duplum habere se crederet: qui utpote fidelissimus Dei servus, minimè dubitare deberet eos quos ad Deum præmiserat non perisse. Sic ubi per totum hunc librum sanctum Job, figuram habuisse salvatoris perspeximus, donante gratia ejus, ut nobis largiri dignatus est exposuimus: & in quibusdam locis, amicos ejus significari hæreticos intelleximus, sicut etiam & illum Heliu gentilitatis habuisse imaginem, disseruimus. Sed quia per Christum impiorum atque errantium reconciliatio est: Non est enim aliud nomen sub cælo, in quo oportet salvos fieri: ideo extincta nunc gentilitate atque abolita, hæretici ad Christum à Deo patre mittuntur, ut per quem prius salvati fuerant, rursus lapsi per eundem mediatorum Deo reconcilientur. In holocausto vero septem taurorum & arietum: orationum atque elemosynarum satisfactio, superbiæ & iræ emundatio plenaria, atque perfecta per laborem atque innocentiam pœnitentia demonstratur. Quod autem ait:

Et suscepit Dominus faciem Job. Dominus quoque conversus est ad pœnitentiam Job, cum oraret ille pro amicis suis. Illud est quod ait Apostolus: Christus Jesus qui est in dextera Dei: qui etiam interpellat pro nobis: secundum Joannem, Apostolum, advocatus nosse est, & propitiatus apud patrem. Sic itaque facies salvatoris à patre suscipitur: dum & ipse exaudit, & exauditur.

Et addidit Dominus omnia quaecumque fuerant Job, duplicata. Illa igitur addita sunt Christo Domino & Deo nostro, cum populo Israel per fidem addita est gentium multitudo, & addetur in regno.

Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, & universæ sorores sue: & cuncti qui noverant eum prius: & comederunt cum eo panem in domo ejus. Et moverunt super eum caput. Quod ait, venerunt: hoc est per fidem ei incorporati sunt, ut intra Ecclesiam in uno spiritu congregati, essent membra ejus omnes credentes in eum. Fratres autem & sorores dicuntur, omnis illa cognatio Judæorum populi: de quorum familia natus est Christus. Sive fratres & sorores generaliter omnium nationum multitudines intelligere possumus: eo quod de massa humani generis carnem assumpsit: per quam sibi cæteros fratres dignatus est facere: de quibus ait ad patrem: Narrabo nomen tuum fratribus meis: & in medio Ecclesiæ laudabo te. Et in Evangelio ait: Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic mihi & frater, & soror, & mater est. Et cuncti qui eum prius noverant, venerunt ad eum: ita & de eis sentiendum est: quia noverant eum prius omnes sancti & Prophetæ, qui eum utique videbant in spiritu: quem etiam in carne venturum annunciabant, sicut ipse Dominus dicit: Multi Prophetæ & iusti cupierunt videre quæ vos vidistis: & non viderunt; & audire quæ vos audistis, & non audierunt. Quem videbant autem in spiritu, præsentiam adventus ejus in carne videre desiderabant, sicut & sanctus Abraham, de quo ait Dominus: Abraham concupivit videre diem meum, & vidit, & gavisus est. Itaque prædicti sancti venerunt: quoniam habentes eundem spiritum fidei, prophetaverunt velut ipsi ex fide viventes: & sacramentum incarnationis Christi futurum prævidentes in spiritu, in ipsam fidem Christi per eandem pœnitentiam venerunt: id est, ex fide in fidem, ut essent sub Christo capite unum, & ipsi in corpore Ecclesiæ constituti, ubi